

— EEN KIJKJE IN DE SCHRIJVERSKEUKEN —

BOUWSTEEN MOTIVATIE

M01 – Stranden door overweldiging

Hoe overwin je het verstrikt raken in je eigen verhaal - een vorm van writersblock

Dit is onderdeel van de set praktische schrijfhulp van auteur Jurjen Biesbroek – laagdrempelig gereedschap voor beginnende schrijvers, oorspronkelijk bedoeld als zelfhulp voor zijn eigen schrijfontwikkeling.

01 Het overweldigende verhaal

Je herkent het vast wel. Je leest je laatste bladzijden terug. En ergens diep vanbinnen denk je: wat is dit eigenlijk geworden? Je begon met een helder idee dat groeide in je hoofd en met elk stukje onderzoek kreeg het meer vorm en werd je bevestigd in je keuzes. Nu heb je verhaallijnen die alle kanten op gaan, losse scenes die nergens lijken te passen, personages die zich anders gedragen dan je van plan was, en een knoop in je maag elke keer dat je het bestand opent.

Ik stelde mij een schrijversblokkade altijd plastisch voor als puur iets waarbij je in een hoofdstuk niet meer weet hoe verder te gaan. Dat de woorden niet meer uit je pen vloeien zoals eerst en de muren op je af komen omdat je niet weet hoe je hoofdpersoon van A naar B komt. Maar het is dieper, veelomvattender. Je weet niet meer zeker of dit nog hetzelfde boek is waarmee je begon. De twijfel gaat niet alleen meer over je verhaal, maar over jezelf. Kan ik dit überhaupt wel, ben ik wel goed genoeg. Moet ik het wel afmaken. Dit is inderdaad het punt waar veel schrijvers afhaken. Er zijn zoveel mensen in je omgeving die je kunnen vertellen dat ze ook wel eens iets hebben geschreven, dat ze zijn vastgelopen en zichzelf hebben beloofd dat ze dat ooit wel weer eens gaan oppakken als ze meer tijd hebben. Maar de getallen zijn niet bemoedigend. Afhankelijk van welke bron je neemt — er zijn heel veel verschillende cijfers met indirecte benaderingen — maar in de

orde van grootte van 1,5 miljoen mensen die een schrijversdroom hebben, 20% daarvan die daadwerkelijk ergens aan begint en 25.000 publicaties per jaar waarvan 8.000 romans. Nogmaals, hou me te goede qua cijfermateriaal, maar het geeft een beeld dat slechts 0,5% van alle dromers tot een debuutroman komt.

Je hebt tijd, energie en hoop in dit verhaal gestoken, en nu voelt het alsof het je door de vingers glipt. Dat mislukking op de loer ligt. Dat gevoel is dus zeer terecht. Maar laten we het eens afpellen.

02 Dit is wat er werkelijk gebeurt

Het goede nieuws is dat dit gevoel geen bewijs is dat je verhaal instort. Het is bewijs dat het groeit, dat het groter wordt dan dat je in één keer kan behappen. Je draagt de hele wereld van je verhaal in je hoofd — elk personage, elke twist, elk detail dat nog moet gaan kloppen, alle informatie die overal en nergens staat, maar nog niet op de juiste plek. Dit is gewoon een onderdeel van het schrijfproces. Dus als je jezelf afvraagt je af of je eigenlijk wel een echte schrijver bent. Ja dus! Dit is gewoon de fase waarin je zit.

Denk aan een verhuizing. Zolang alles nog netjes in dozen zit, oogt het overzichtelijk. Zodra je alles uitpakt om te zien wat je hebt, ligt het letterlijk overal — en dat voelt chaotischer dan het is. Dat is geen mislukte verhuizing. Jij zit middenin die verhuizing, en het voelt vreselijk, want er staat nóg een stapel dozen die een plek moet krijgen.

Het onderscheid tussen jou en die gevierde schrijver is niet per se talent, noch tijd of de schrijfkwaliteit. Het zit in wat je van dit gevoel denkt dat het betekent. Zie je moeilijkheid als bewijs dat er iets mis is — met het boek, met jou — dan stop je. Zie je het als een normaal onderdeel van een verhaal dat dieper en complexer wordt, dan ga je door. Dat is de enige knop die je hoeft om te zetten.

Laat me het in de context plaatsen van de fases van het schrijfproces. In bouwsteen S01 zijn alle fases in het kort benoemd. Het begint met het idee en het verkennen van de mogelijkheden, daarna de inrichting van je verhaal, je thema en de keuzes over hoe je het wilt vertellen. Na of tijdens je onderzoek ga je beginnen met schrijven. Grote kans dat je

precies in die fase zit. Waar het vorm gaat krijgen. Je bent aan het aftasten, hebt mogelijke scènes geschreven, leert welke obstakels er eigenlijk ontstaan en hoe je hoofdpersoon die het hoofd moet bieden. Alles moet bij elkaar gebracht worden. En daar blijkt dat hoeveel je ook had voorbereid, hoe scherp je schets ook was, het past niet in je ideaalbeeld. Je zal moeten improviseren, bijstellen. Misschien wordt je thema wel ineens een heel ander thema omdat dat veel beter bij de ontwikkelingen past of bij je schrijfstijl.

Herken je jezelf hierin? Je weet niet meer wat er in het midden moet gebeuren — te ver van je heldere begin, nog niet dicht genoeg bij het einde om de uiteindelijke vorm te zien? Dan hou je teveel ballen tegelijk in de lucht — verhaallijnen, karakterbogen, bijpersonages, nog te schrijven scènes. Ze zitten allemaal tegelijk in je hoofd. Je probeert het hele boek in één keer op te lossen — alsof je elke kast in huis tegelijk op de vloer van de woonkamer dumpst en denkt dat in één avond te kunnen ordenen. Je bent geen slechte schrijver. Je bent gewoon een schrijver op dit punt in het proces.

03 Dit kun je nu doen

Vastlopen is geen stopbord. Het is je verhaal dat je iets vertelt — meestal dat je een heel specifieke vraag nog niet hebt beantwoord. Vraag jezelf niet "is dit goed genoeg?" — die vraag verlamt. Vraag jezelf "wat wil ik dat de lezer hier weet, wat wil mijn personage nu?" — die vraag brengt je in beweging.

Nog een laatste keer, want dit is de kern: je hoeft niet meer overzicht over het geheel te krijgen om verder te kunnen, niet nu. Je hebt maar één volgend, klein, hanteerbaar stukje nodig. Hier zijn vier manieren om die te vinden.

Maak het probleem kleiner. Je instinct is om uit te zoomen — het hele boek overzien, bepalen wat er allemaal mis is. Doe het tegenovergestelde. Zoom in. Welke ene knoop voelt op dit moment het meest verward? Niet de hele kluwen — één knoop. Voel je dat de derde akte niet werkt? Ga niet proberen te bepalen wat er mis is met tachtig pagina's. Vraag jezelf: welke ene scène voelt het meest fout? Misschien is het die ene beslissing van je hoofdpersoon die niet overtuigend aanvoelt. Begin daar.

Ga terug naar je hoofdpersoon. Hij of zij is je kompas. Stel jezelf dus niet de vraag "waar gaat mijn verhaal over" — dat is te groot. Maar vraag je af waar je hoofdpersoon mee worstelt, liefst in één scène. Twijfel je of je hoofdstuk vijf wel ergens heen gaat? Stop met naar de plot als geheel te kijken. Vraag jezelf: wat wil mijn personage, precies nu, in deze kamer, met deze mensen? Het antwoord is bijna altijd duidelijker dan je dacht — en de scène schrijft zichzelf vaak verder zodra je het hebt gevonden.

Zoek je volgende houvast, niet het hele plan. Je hoeft niet te weten hoe het hele boek eindigt om vandaag verder te kunnen. Je hebt maar één ding nodig: de volgende scène, de volgende stap. Weet je niet hoe heel hoofdstuk zes eruit moet zien? Prima. Weet je dat je personage een telefoontje moet plegen dat hij eigenlijk wil vermijden? Schrijf alleen dat telefoontje. De rest volgt vaak vanuit die ene scène — niet ervoor.

Laat het perfecte boek in je hoofd los. Je vergelijkt je eigen rommelige hoofdstuk drie waarschijnlijk met de gepolijste romans in je boekenkast. Dat is oneerlijk tegenover jezelf, want je vergelijkt je concept met een eindresultaat, niet met die twaalf rommelige versies die eraan vooraf gingen, die je nooit te zien krijgt. Bovendien, het perfecte boek dat je in je hoofd hebt, bestaat niet. Het echte boek ontstaat door te schrijven, niet door je vast te klampen aan wat je denkt dat het zou moeten zijn. Laat die druk los, en het overstelpende of afgeknepen gevoel zakt vanzelf.

Zodra je met deze vier stappen weer wat lucht hebt, is het moment om concreet in kaart te brengen wat je al hebt geschreven — dat is precies waar de bijbehorende bouwsteen "In kaart brengen" verder gaat.

04 Mijn eigen ervaring

Als ik er goed over nadenk was de twijfel er bij mij ook wel, maar lag de oorzaak ergens anders. Tijdens het schrijven van mijn debuutroman heb ik dit in beperkte mate ervaren. Omdat ik me had voorgenomen om nu eindelijk eens echt een volwaardig boek te schrijven, ging ik automatisch op zoek naar manieren om mijn twijfel te overwinnen. Misschien moet ik wel zeggen dat die twijfel of ik het zou kunnen altijd al de grootste drempel was geweest en dat het daardoor mijn allesomvattende reden was om te laten zien dat ik het wel kon. Alle moeilijkheden of tegenslagen in het schrijfproces waren

nieuw voor mij en hoorden er kennelijk bij, maar waren nooit een reden om te stoppen. De groei van het verhaal was voor mij juist de reden om er in te geloven.

Ik ben wel benieuwd naar hoe dit gaat werken tijdens het schrijven van mijn tweede roman. De bewijsdrang is nu veel minder omdat mijn eerste boek in de winkel ligt en lezers mooie recensies teruggeven.

Korte oefening

REFLECTIE · 10–15 MINUTEN

De ene knoop vinden

Schrijf in twee of drie zinnen op waar je nu vastloopt — zo specifiek mogelijk. Niet "mijn hele tweede akte werkt niet", maar "ik weet niet wat mijn personage in dit ene gesprek wil". Beantwoord dan alleen die ene, kleine vraag: wat wil mijn hoofdpersoon, precies in deze ene scène? Schrijf daarna niet door aan het hele hoofdstuk — schrijf alleen deze ene volgende scène.

Doel: voelen hoe het is om één knoop op te lossen, in plaats van de hele kluwen tegelijk te willen ontwarren.

BRONVERMELDING

Podcast: *Writer Unleashed*, Nanci Panuccio — aflevering #259 "Als je verhaal te overweldigend aanvoelt om af te ronden", #282 "Denkwijzes die zorgen voor het afronden van je boek", #263 "Waarom je je concept niet af krijgt", #264 "Schrijversblokkades die onmogelijk te overkomen lijken te zijn".

Zodra je met deze vier stappen weer wat lucht hebt, is het moment om concreet in kaart te brengen wat je al hebt geschreven — dat is precies waar de bijbehorende bouwsteen "In kaart brengen" verder gaat.